

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОДУКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДИСЦИПЛІНИ «РОЗВІДКА ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ СПРОТИВ»

PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE APPLICATION OF PRODUCTIVE METHODS OF TRAINING FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE IN DISCIPLINE

У статті розглянуто сутність та особливості продуктивного навчання курсантів у ВВНЗ. Зазначено, що поняття «продуктивність» у назві групи методів передбачає забезпечення усієї навчальної роботи на досягнення реального продукту, що створений студентом або курсантом в освітній діяльності під час опанування навчальної дисципліни. Під час цього шляху відбувається розвиток розумових здібностей курсантів у ВВНЗ та творче оволодіння знаннями, навичками, уміннями, компетентностями тощо. Наведено характеристику етапів, особливостей застосування методів продуктивного навчання при навчанні майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліни «Розвідка та національний спротив». Визначено основні ознаки продуктивного навчання курсантів у ВВНЗ дисципліни «Розвідка та національний спротив».

До когнітивних методів продуктивного навчання включають смислове бачення, метод гіпотез, прогнозування, евристичне спостереження, метод фактів, метод помилок, конструювання понять і правил, символічне бачення тощо.

До креативних методів продуктивного навчання відносять метод «мозкового штурму», метод гіперболізації, метод «якби», метод придумування, метод «радикальних мрій» тощо. Ці методи базуються на створенні та реалізації освітніх продуктів курсантів, генерування ними принципу активності у здобутті нових знань та реалізації їх на практиці тощо.

Запропоновано основні етапи методики продуктивного навчання курсантів дисципліни «Розвідка та національний спротив»: початковий, основний та заключний тощо.

Наведено основні навчальні продукти, що запропоновано розробити курсантам для якісного опанування змістом дисципліни «Розвідка та національний спротив» під час застосування продуктивних методів навчання.

Для якісного проведення занять запропоновано створювати педагогічні умови щодо ефективного застосування методів продуктивного навчання дисципліни «Розвідка та національний спротив».

Ключові слова: майбутні офіцери НГУ, розвідка та національний спротив, професійна підготовка, методи продуктивного навчання.

The article considers the essence and features of productive training of cadets in higher educational institutions. It is noted that the concept of «productivity» in the name of the group of methods implies ensuring all educational work to achieve a real product that is created by a student or cadet in educational activities during the mastering of the educational discipline. During this path, the development of mental abilities of cadets in higher educational institutions and creative mastery of knowledge, skills, abilities, competencies, etc. is carried out. The characteristics of the stages and features of the application of productive training methods in the training of future officers of the National Guard of Ukraine in the discipline «Intelligence and National Resistance» are given. Cognitive methods of productive training include semantic vision, the method of hypotheses, forecasting, heuristic observation, the method of facts, the method of errors. Creative methods of productive learning include the «brainstorming» method, the hyperbolization method, the «if only» method, the invention method, the «radical dreams» method. These methods are based on the creation and implementation of educational products by cadets, their generation of the principle of activity in acquiring new knowledge and implementing it in practice. The main stages of the methodology for productive learning of cadets in the discipline «Intelligence and National Resistance» are proposed: initial, main and final.

The main educational products are presented, which are proposed to be developed by cadets for high-quality mastering of the content of the discipline «Intelligence and National Resistance» when using productive learning methods. For high-quality classes, it is proposed to create pedagogical conditions for the effective application of productive learning methods in the discipline «Intelligence and National Resistance».

Key words: future officers, intelligence and national resistance, professional training, methods of productive learning.

УДК 378.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.41>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Пристінський Р.В.,

orcid.org/0000-0004-0871-2608

докт. філос.,

заступник начальника кафедри тактики

Навчально-наукового інституту

забезпечення державної безпеки

Національної академії

Національної гвардії України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Повномасштабна війна вже сьогодні призвела до руйнування багатьох галузей України, руйнується інфраструктура та промисловість, розгортається демографічна криза. Загальне соціально-економічне відновлення сповільнюється, а ВВП зростає зменшується, що відображає складні виклики війни та проблеми управління під час кризи. Суттєвих змін зазнає сьогодні і вища освіта України, зокрема військова.

Актуальним як ніколи стає потреба у пошуку нових парадигм, технологій та методик підготовки офіцерів Національної гвардії України у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), особливо для виконання функцій розвідки та національного спротиву [3, 5].

У програмах підготовки сьогодні відображено, що офіцери НГУ тактичної ланки окрім високої професійної компетентності, повинні мати уміння та навички щодо здійснення заходів інформаційної

гігієни, забезпечення кібербезпеки, захисту оборонного і науково-технічного потенціалу, об'єктів критичної інфраструктури, порушення функціонування яких може загрожувати важливим національним інтересам України.

Необхідність подальшого реформування сил безпеки і оборони України, модернізації освітнього процесу у ВВНЗ, зумовлена як вимогами держави, так і соціальним запитом на формування самостійної, відповідальної, компетентної особистості офіцера, здатної до творчого осмислення проблем, пошуку нестандартних рішень під час служби, інтеграції усієї сукупності знань тощо.

Отже, методичні аспекти навчання майбутніх офіцерів дисципліні «Розвідка та національний спротив» гостро постають у ВВНЗ НГУ.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Наукові засади та підходи до організації вищої освіти в Україні досліджують Г. Єльнікова, Е. Лузік, Н. Нічкало, О. Сухомлинська, П. Лузан та ін.

Методичні основи та технологічні аспекти підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах розробляли В. Ягупов, О. Диденко, О. Керницький, Ю. Кузь, О. Бойко, О. Міршук, В. Васищев та інші.

Реалізовано ряд досліджень проблем підготовки майбутніх офіцерів фахівців до професійної діяльності: формування готовності офіцерів до управлінської діяльності (О. Бойко), психологічної готовності курсантів-льотчиків до польотів (О. Керницький), формування соціально-правової компетентності курсантів НГУ (О. Данильченко), підготовки офіцерів-прикордонників до застосування технічних засобів контролю (Ю. Кузь) та інші.

Метою статті є обґрунтування та розробка методів продуктивного навчання майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліні «Розвідка та національний спротив».

Виклад основного матеріалу. Дослідники тривалий час намагаються винайти ефективний дидактичний інструмент (метод навчання) у підготовці фахівців, який би врахував потреби суспільства, бажання і можливості особистості для професійного розвитку [4].

Ця проблема є невирішеною і сьогодні. Тому дослідники, педагоги, дидакти намагаються активізувати пізнавальну діяльність студентів та курсантів. При цьому відомо, що навчання стає активним, коли створюється атмосфера творчості, самостійності, креативного мислення, конструювання та винаходження власного навчального продукту [1]. А таке можливо, коли враховуються переваги методів продуктивного навчання під час освітнього процесу у ЗВО.

Поняття «продуктивність» у назві цієї групи методів передбачає забезпечення усієї навчальної роботи на досягнення реального продукту, що створений студентом або курсантом в освітній діяльності під час опанування навчальної

дисципліни. Під час цього шляху відбувається розвиток розумових здібностей курсантів у ВВНЗ та творче оволодіння знаннями, навичками, уміннями, компетентностями тощо.

Науковці пропонують продуктивне навчання описувати таким чином:

1. Продуктивне навчання переоцінює існуючі зразки та правила.

2. Продуктивне навчання включає створення нового навчання, що одночасно надає нового вигляду середовищу, у якому воно відбувається. Процес і продукція навчання з'єднуються.

3. Продуктивне навчання включає соціальне, культурне й політичне конструювання індивідуальної ідентичності.

4. Продуктивне навчання орієнтоване на цілісну особистість та усі її структури тощо [6].

Отже, увесь процес навчання курсантів дисципліні «Розвідка та національний спротив» треба вибудувати таким чином, щоб курсант задіяв операції мислення, такі як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація матеріалу. І тут освітніми цілями стає отримання конкретного продукту в результаті аудиторної і позааудиторної діяльності згідно з вимогами конкретного освітнього компоненту.

Основними ознаками продуктивного навчання курсантів, на нашу думку, є:

- активне включення у творчість;
- варіативність у роботі;
- самостійне складає плану навчання та занять, виконання вправ;
- планове просування до мети – отримання навчального продукту;
- формулювання ключових проблем професійної діяльності, та обрання методу їх вирішення;
- спирається на особистісні знання і досвід курсантів;
- самовдосконалення навичок розумової діяльності;
- пошуково-дослідницька діяльність тощо.

На сьогодні дослідники в основному визначають такі групи методів продуктивного навчання, як когнітивні методи та креативні методи [2]. До когнітивних методів вони включають смислове бачення, метод гіпотез, прогнозування, евристичне спостереження, метод фактів, метод помилок, конструювання понять і правил, символічне бачення тощо.

До креативних методів відносять метод «мозкового штурму», метод гіперболізації, метод «якби», метод придумування, метод «радикальних мрій» тощо. Ці методи базуються на створенні та реалізації освітніх продуктів курсантів, генерування ними принципу активності у здобутті нових знань та реалізації їх на практиці тощо.

На початку проєктування методики реалізації методів продуктивного навчання було уточнено зміст дисципліни «Розвідка та національний спротив».

Перший модуль – «Робота командира підрозділу НГУ щодо підготовки до виконання завдань з територіальної оборони», це теми, що стосуються порядку дій командира підрозділу під час отримання бойового завдання, застосування способів планування (послідовного, паралельного, комбінованого), видача попередніх бойових розпоряджень на підготовку бою підлеглим, контроль за їх виконанням, організація розвідки та інші.

У другому модулі – «Робота командира підрозділу під час виконання завдань з територіальної оборони: складові попереднього плану дій у текстовальному та графічному вигляді, аналіз варіантів дій, з урахуванням основних факторів, які впливають на хід виконання завдання, порядок роботи з базовим комплексом «Кропива», структура бойового наказу та ін. Тут також наведено класифікації командирських рішень, умови прийняття командирських рішень за фахом, фактори, що впливають на процес прийняття рішень, моделі та підходи до прийняття командирських рішень щодо розвідки тощо.

Сучасна методична практика організації освітнього процесу у ВВНЗ дає можливості запропонувати такі основні етапи методики продуктивного навчання курсантів дисципліні «Розвідка та національний спротив»: початковий, основний та заключний тощо.

Робота на початковому етапі включає ознайомлення з продуктивними методами, їх сутністю, формування мотивації до продуктивної роботи на заняттях, особистого інтересу до виконання завдань.

На етапі підготовки діяльність НПП складається з таких кроків: формулювання низки питань та проблем, що стосуються розвідки та національного спротиву; формулювання мети заняття та встановлення конкретних завдань; визначення джерел для аналізу інформації та пошуку основних підходів; розподіл завдання на етапи; підбір методів та засобів реалізації курсантами; визначення критеріїв оцінювання вирішення завдань тощо.

На основному етапі діяльність НПП складалася з таких кроків: стимулювання та мотивація курсантів; методичне забезпечення занять та супровід дій курсантів; наради та консультування з іншими викладачами кафедри; організація самостійної роботи курсантів; допомога та консультації курсантів з проблемних питань; розробка методичних рекомендацій для курсантів щодо відпрацювання завдань тощо.

Для якісного опанування змістом дисципліни «Розвідка та національний спротив» під час застосування продуктивних методів навчання курсантам було запропоновано створити такі навчальні продукти:

– порівняння вимог керівних документів Сил безпеки і оборони України та силових структур країн-членів НАТО;

– складання списку актуальних проблем, пов'язаних з темою російсько-української війни та ролі військових частин НГУ у відбитті агресії противника;

– складання словника термінів, понять, що стосуються роботи командира підрозділу НГУ щодо підготовки до виконання завдань з територіальної оборони;

– інформаційно-презентаційне супроводження доповідей за темою застосування способів планування (послідовного, паралельного, комбінованого);

– створення схеми та таблиць щодо підготовки попередніх бойових розпоряджень для підлеглих на підготовку бою;

– пошук та виділення ключових слів, що відображають сутність та порядок роботи з базовим комплексом «Кропива»;

– конкретизація логічних частин та фрагментів у матеріалах змісту занять щодо роботи командира підрозділу під час виконання завдань з територіальної оборони;

– вправи для розвитку логічного мислення курсантів під час аналізу варіантів дій, з урахуванням основних факторів, які впливають на хід виконання завдання тощо.

На заключному етапі проводилося оцінювання доповідей та презентацій курсантів, аналіз продуктів навчальної діяльності, формулювання висновків після групового обговорення тощо. При цьому було складено рейтинг курсантів за підсумками заняття на основі бальної системи за усі навчальні компоненти.

Для якісного проведення занять намагалися створювати педагогічні умови для ефективного застосування методів продуктивного навчання дисципліні «Розвідка та національний спротив»:

– використання засобів імітації організації дій підрозділів на стендах та комп'ютерах для моделювання порядку дій командира підрозділу під час отримання бойового завдання та застосування способів планування (послідовного, паралельного, комбінованого);

– забезпечення в аудиторії освітнього середовища, яке спонукає до творчості та взаємодії під час вирішення завдань;

– стимулювання курсантів до взаємодії та ефективної колективної роботи при вирішенні професійно-орієнтованих завдань з розвідки та національного спротиву.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуто сутність та особливості продуктивного навчання курсантів у ВВНЗ. Наведено характеристику етапів, особливостей застосування методів продуктивного навчання при навчанні майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліні «Розвідка та національний спротив». Визначено основні ознаки продуктивного навчання

курсантів у ВВНЗ дисципліні «Розвідка та національний спротив».

Перспективними напрямками дослідження є розробка завдань для продуктивного навчання курсантів під час позааудиторної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буцик І.М. Обґрунтування педагогічних засад застосування методів продуктивного навчання в професійній підготовці інженерів-механіків сільського господарства. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання* : зб. наук. пр. К. : Видав. центр, 2014. Вип. 9. С. 98–100.
2. Дніпровська Т.В. Педагогічна технологія формування управлінської компетентності майбутніх інженерів автотранспорту та результати її впровадження. *Педагогіка та психологія*. 2016. Вип. 52. С. 117–123.
3. Керницький О.М., Пристінський Р.В. Методична компетентність майбутніх офіцерів Національної гвардії України: недоліки формування та шляхи покращення. *Науковий вісник львівської академії Національного авіаційного університету*. 2023. Вип. 13. С. 48–54. DOI: <https://doi.org/10.33251/2522-1477-2023-13-48-53>
4. Кузнецова О.В., Одарченко В.І. Метод проєктів – сучасна технологія навчання в умовах Нової української школи. *VIRTUS*. 2017. № 14. С. 74–77.
5. Черніченко М.Ю. Структурні компоненти готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до роботи з особовим складом. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Випуск 69. Том 2. 2024. С. 172–175
6. Edwin S. Ellis, Lou Anne Worthington, Martha J. Larkin. Executive Summary of the Research Synthesis on Effective Teaching Principles and the Design of Quality Tools for Educators. University of Alabama. March, 1994. 41 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025